

ISANO POLJE

Rajko L.

O potresih

V zadnjem času smo čutili v Ljubljani dva zaporedna potresna sunka in gotovo ste se spraševali, od kod prihaja to tresenje zemlje. Dolgo niso vedeli, kje tiči vzrok, da se tla pod nami kar na lepem prično zibati in majati. Učenjaki si razlagajo to tako:

Znano je, da se vsako telo pri segrevanju razteza in obratno pri ohlajenju krči. Tudi naša zemlja, ki je bila nekoč žareča krogla, je bila včasih precej večja. Po sto in sto tisočletjih pa se je ohlajala in krčila. Najbolj se je ohladila na prvišini in tako je nastala iz raztaljenih snovi trda skorja,

po kateri hodimo mi sedaj. Ta skorja se še vedno prav počasi debeli, ker je v sredini naše zemlje še vedno žareča snov, lava imenovana. Za to imamo dokaz pri ognjenikih ali vulkanih, ki bruhaajo to lavo, zelo vroče pline, pepel itd. Ker se je ohlajanje vršilo postopoma, je skorja naše zemlje zložena iz skladov različnih kamenin. Ti skladi pa se ravno zaradi ohlajenja in krčenja zemlje lahko nenadoma premaknejo in to je prvi vzrok potresa. Pri tem premiku se tresenje razširi ali, kakor pravimo, valovanje gre od dotičnega mesta naokrog. To mesto leži navadno zelo globoko v zemlji in mu pravimo podzemeljsko središče ali s tujko hipocenter. Potresne valove občutijo najprej ljudje, ki so navpično nad podzemeljskim središčem, torej njemu najbližji. Temu kraju pravimo površno središče ali epicenter. Od tod se razširja valovanje po zemeljski skorji z ogromno hitrostjo 300 km v minuti. Torej bi mi potres na Dunaju začutili čez eno minuto. Vendar pa moč potresa z razdaljo zelo pojema. Tako bi potres, ki bi na Dunaju rušil hiše, pri nas pometal dimnike s hiš in malo razrahljal slabo zidovje. Predmeti, ki niso pritrjeni v površnem središču, odskakujejo od tal, ker pridejo sunki iz notranjosti navzgor, dočim se v oddaljenih krajih vse zaziblje, kakor se ziblje ladja na morju.

Potrese spremljajo navadno tudi bruhanja vulkanov. V bližini teh gorá potresi niso tako močni in jih čuti le najbližja okolica. Povzroči jih najbrž napetost razgretih plinov in lave v zemlji.

Pri nas lahko nastane potres, če se poruši kaka kraška jama. Vendar se taki potresi že v majhni oddaljenosti komaj zaznajo.

Za določanje potresov imamo posebno pripravo — potresomer. Ta zaznazuje na poseben način vsak najmanjši potres, tudi v oddaljenosti več tisoč kilometrov. Pri tem se lahko prepričamo, da se potresi vrste vsak dan, za katere pa se naša ogromna zemeljska obla še zmeni ne.

Po zelo hudih potresih se pojavijo v zemlji lahko razpoke, premaknejo se cele zemeljske plasti (n. pr. obala zleze pod morje). Potres razburka morje, poruši hiše in tovarniške dimnike, tu pa tam usahnejo tudi studenci in se pokažejo novi itd.

V Ljubljani in okolici je bil na velikonočni ponedeljek 1. 1895. hud potres, ki je porušil ali močno poškodoval mnogo hiš. Ljudje so se v strahu večinoma izselili iz mesta v predmestja, kjer so nižje in bolj varne hiše, mnogi pa so odšli tudi na deželo. Mesto je v hitrici postavilo za brezdomce lesenjače (barake), nekateri pa so prebivali kar v velikih sodih, ki so jim prej izbili dno za vhod v to zasilno bivališče.

V spomin na ta potres se vrši še dandanes na velikonočni ponedeljek prošnja procesija.

Zadnje čase se pojavljajo pogosto potresi po Turčiji, ki zahtevajo mnogo žrtev. Eden izmed najhujših potresov pa je bil 1. septembra 1925 na Japonskem. Porušil je cela mesta, opustošil lepe pokrajine in končal tisoče in tisoče ljudi.

J. Kmet

Zakaj kokoš vedno brska

Ko je Bog ustvaril živali, je vsaki posebej prav lepo okrasil obleko. Ni še opisal zadnjega ptička, ko pride k njemu priliznjena muca in se mu podrgne ob noge.

»Kaj bi pa rada?« jo ogovori Stvarnik.

»Lačna sem,« pove boječe muca.

»I, ne bodi tako nepočakana. Kaj misliš, da sem pozabil nate? Saj veš, da so še dlake tvojega kožuščka preštete, pa bi tebe prezrl?«

Potlej je stegnil svojo darežljivo roko in obilno nahranil vse živali od najmanjše do največje.

Kmalu se je polh zadovoljno zvil v kolač in zadrnuhal. Muca je s polnim želodčkom zadremala in začela prestiti. Vse živali so mirovale in počivale ter vsaka v svojem jeziku in narečju zahvaljevala neskončno dobroto božjo, le kokoš je še vedno stopicala po zemlji, zdaj pa zdaj brsknila s krepeljci, pogledovala med listje, pikala in se sama s seboj pogovarjala.

»No, kokoška, kaj je pa s teboj?« je zaskrbelo Stvarnika, »kaj si lačna?«

»O, hvala ti tisočkrat, Stvarnik moj! Saj veš, zamudila sem. Zato sem zadnja prišla na vrsto. Proti koncu je bilo pa že vsega po malem. Nič zato! Si bom pa še sama kaj poiskala,« je zarahtala in veselo pobrskala po gnoju, da je vse letelo okoli nje...

Še danes izpolnjuje, kar je obljubila Stvarniku, le pogledjte jo...

Otroška modrost

Nima takih staršev

Branko je bil poreden in mati ga je našeškala.

»Huj, kako si neubogljiv! Pogledj svojega prijateljčka Borisa, ki je tvoje starosti in ga starši nikdar ne tepejo.«

»Uh, uh, seveda,« je zajokal Branko, »ko bi imel tudi jaz take — starše.«

Kako bomo varčevali

»Tonček,« pravi mati, »odslej bomo morali zelo varčevati. Oče ne bo več pil po gostilnah, jaz ne bom več jedla slaščic — a ti, Tonček, kako misliš varčevati?«

»Jaz pa ne pojdem več v šolo,« se odreže sinko.